

U vol. XI, br. 2 iz 1996. godine na str. 12–13 objavljen je članak Margaret G.H. Mac Lean, *Capturing the Pat. Documentation & Conservation*. Dokumentacija ima fundamentalno značenje u postupku konzervacije i niti jedan konzervatorski zahvat ne smije biti sproveden bez temeljite dokumentacije i istraživanja.

Na str. 19, vol. XI, br. 3 iz 1996. godine u prikazu pod naslovom *Analytical Techniques in Conservation* opisan je šestodnevni tečaj iz analitičkih metoda u konzervaciji, što su ga u srpnju 1996. godine organizirali GCI, Winterthur Museum i Winterthur-University of Delaware Program in Art Conservation. Polaznici (njih 16) iz Australije, Austrije, Francuske, Novog Zelanda, Ujedinjenog Kraljevstva i SAD-a upoznali su se s primjenom difrakcije X-zraka, fluorescentne spektrometrije s pomoću X-zraka, skeniranja s pomoću elektronskog mikroskopa, kromatografije i infracrvene spektroskopije. Podučeni su u radu s polarizirajućim mikroskopom i kvalitativnim mikroanalizama koje mogu provoditi i sami. Bio je to prvi tečaj ovakvog tipa koji je održan u svijetu.

Na kraju valja još jednom istaknuti da se *Conservator* dobiva besplatno. Uz svaki je broj priložena i narudžbenica kojom se mogu naručiti sve objavljene knjige i publikacije GCI-a.

Tatjana Mušnjak

JANUS 1997.1

Arhivska revija JANUS ove je godine promijenila izgled. Korice časopisa su "pariško" plave boje. Koliko se ta promjena vanjskoga izgleda može ocijeniti dobrom ili lošom manje je bitno, jer ono što ostaje neupitno je kvaliteta objavljenih članaka. Većina radova ovog broja su referati sa seminara što su ih tijekom 1995. i 1996. godine organizirale razne sekcije MAV-a. Budući je arhivska zajednica u ovom trenutku okupirana problemima elektronskog gradiva i svime što ono nosi, a svakako donosi bitne promjene uloge i rada arhivista i arhiva, dat je opširniji pregled članaka kako bi se svima onima koji nisu zadovoljni sadašnjom slikom arhiva, pokazalo da imaju istomišljenike te da su promjene moguće i poželjne.

Prvi članak je izvrstan rad Ann Pederson, višeg predavača na Sveučilištu New South Wales, Australija. Autorica na lak i sažet način razmatra pojam "advocacy". U hrvatskom jeziku ne postoji akedvatan prijevod pojma "advocacy" (odbrana, zastupanje, zauzimanje, posredovanje, zagovaranje). No, ne trebamo svoj jezik doživljavati siromašnim, budući se prvi dio članka bavi time što sve pojam znači i kako se tijekom godina značenje širilo. U osamdesetima je značio publikacije, izložbe i obuku s ciljem promicanja uporabe i znanja o arhivima. U devedesetima je obuhvatio način

razmišljanja i sredstva infrastrukture koja se koriste kako bi se razvio opsežan javni program pokriven nizom prije spomenutih aktivnosti. Promjena pojma "advocacy" je dovela i do zamjene riječi korisnici riječju publika, koja obuhvaća sve one koji sudjeluju ili se zanimaju za uspješno čuvanje dokumenata. Zastupanje je usmjereno na stvaranje i održavanje učinkovite suradnje između arhiva i njihove publike, a odnosi se na stvaranje, uporabu i čuvanje arhivskoga gradiva. Uspješno zastupanje ovisno je o dobrim osobnim odnosima i rukovoditeljskim sposobnostima i tehnikama. Arhivisti u nizu svojih djelatnosti trebaju pokazati znanja, specifične vještine i sposobnosti, iskazati želju za stalnim usavršavanjem i sklonost za suradnju u radu. U općim crtama je dat i program adekvatne obuke arhivista.

James M. O'Toole, Sveučilište Massachusetts, SAD, piše o tome kako sveučilišni predavači arhivistike trebaju djelovati kao zastupnici profesije unutar akademskih institucija odnosno da trebaju ne samo osigurati opstanak programa arhivistike na sveučilištima, već i promovirati "arhivsku zadaću" široj javnosti. Potrebno je razviti intelektualne temelje arhivske znanosti kao akademske discipline. Istraživanja trebaju biti osnovni dio rada pedagoga, ali je intelektualni razvoj obrazovnih programa neodgodiva potreba.

Obrazovanjem, praktičnim radom i zastupanjem bavi se i Barbara L. Craig, Sveučilište Toronto, Kanada. Jasno je da su vježbe ("praktikumi") neophodne kako bi studenti razumjeli arhivsku teoriju i praksu, mjesto arhiva u društvu te ulogu arhiva unutar veće organizacije. Autorica se zalaže za proširenje koncepta "praktikuma", pa predlaže da mentori budu i arhivisti koji se inače ne bave pedagoškim radom; da studenti rade na svim vrstama projekata i ne samo u tradicionalnim arhivskim ustanovama. Studenti povjerenje u vrijednosti arhiva trebaju stjecati zastupanjem tih vrijednosti kroz praktične zadatke i uporabu svojih vještina. Uspjeh ovakvih vježbi ovisan je o dobrom planiranju, odabiru mjesta, razvoju odnosa sa sponzorima, izradi projekata na kojima će raditi studenti, uključenosti arhivista – praktičara u nastavni rad, diskusija sa studentima i vrednovanja.

Članak Richarda J. Coxa, Sveučilište Pittsburg, SAD, posvećen je zastupanju u fakultetskim obrazovnim programima. Arhivsko obrazovanje u Sjevernoj Americi tradicionalno je koncentrirano na praksu. Zastupanje treba obuhvatiti svaki aspekt arhivskog obrazovanja, pravi profesionalizam mora biti potkrijepljen akademskim postupcima educiranja i istraživanjima usmjerenima na diseminaciju rezultata. U informatičkom društvu arhivisti trebaju dobro poznavati tehnike rješavanja problema. Pedagozi se trebaju usmjeriti na promicanje upošljavanja arhivista u ustanovama koje ih tradicionalno nisu upošljavale. Autor predlaže novi pristup u izradi obrazovnih programa, u kojem bi zastupanje bilo uključeno u svako područje i upozorava na naslijeđene opasnosti rzdvojenosti arhivskog i uredskog poslovanja u posebne profesije.

Na loše posljedice sadašnjeg "imagea" arhiva i arhivista, koje dovode do nedovoljnog financiranja i slabe uporabe gradiva, usprkos temeljne važnosti arhiva za civilizaciju, upozorava David B. Gracy II, Sveučilište Austin, SAD. Potcjenjivanje arhiva onemogućuje arhiviste da ispune svoju zadaću. Zastupanje mora postati središnja komponenta arhivskog razmišljanja. Arhivisti trebaju usvojiti strategije koje su za njih nove: marketing, promoviranje neophodnosti arhiva i arhivske službe te definiranje prednosti, a ne značajki arhiva. Na primjer, značajka je sustavno čuvanje dokumenata, a prednost je ekonomičan i učinkovit pristup informacijama; značajka je pohrana vrijednog gradiva, prednost je akumulacija iskustava koja omogućuju rješenje problema; značajka je da arhivi služe u svakodnevnim informatičkim potrebama, prednost je da arhivi osiguravaju kontekst, kontinuitet, sigurnost i učinkovitost u upravi. Glavnu ulogu u zastupanju imaju arhivski pedagozi, jer su oni, osim što imaju vrijeme i mogućnosti stvaranja i vođenja istraživačkih projekata, u pravom položaju da budućim arhivskim stručnjacima daju sredstva s kojima će rješavati problem "imagea" arhivista.

Alessandro Lombardo, Povijesni arhiv Ansaldo, Italija, bavi se u svom kratkom članku marketingom povijesti unutar poduzeća. Promotivne aktivnosti koje poboljšavaju profil arhiva i uporabu gradiva obično ne igraju veliku ulogu u arhivima. One su, međutim, i te kako važne u poslovnim arhivima gdje nema zakonske obveze čuvanja arhivskog gradiva i gdje postojanje arhiva može biti ugroženo. Arhiv Ansaldo je posvetio posebnu pažnju promociji, upotrijebivši pri tome marketinške tehnike. Dakako, potrebno je puno više da bi se stvorio odnos međusobne ovisnosti između arhiva i korporacija. U prošlosti se bogatstvo mjerilo materijalnim dobrima, danas se mjeri znanjem. Poslovni arhivi moraju imati vitalnu ulogu u eksploataciji tog bogatstva.

Članak Susane B. Cox, American International Group, Inc., SAD, govori o marketingu i poslovnim arhivima u SAD-u. Većina kompanija u SAD-u nema svoje vlastite arhive. Iako je kriza osamdesetih zaprijetila i poslovnim arhivima, ugledni poslovni ljudi traže da budući rukovoditelji pažljivo procjenjuju prošlost. U tome će im pomagati arhivisti poduzeća, pa je dio velikih kompanija, usprkos ekonomske krize, utemeljio svoje arhive. Arhivisti poslovnih arhiva su više nego ikad prije prisiljeni da dokumentiraju i promoviraju svoju vrijednost, pokazuju svoje znanje povijesti, tehničku stručnost i razumijevanje vitalnih interesa korporacija. O marketingu i poslovnim arhivima pišu i Lesley M. Richmond, Sveučilište Glasgow, Velika Britanija te Bruce Smith, RMIT, Australija.

Udruženje kanadskih arhivista stvorilo je strategiju i provedbeni plan za poboljšanje svijesti i znanja javnosti o doprinosu arhiva društvenoj zajednici. Strategija sadrži osnovna načela promoviranja. Za svaki od elemenata strategije odgovoreno je na pitanje zašto se radi, kome, kada, gdje, tko i kolika je cijena projekta. Udruženje

je predstavilo dvije strategije: jednu za promicanje vrijednosti arhiva i arhivista, drugu za promicanje uloge i vrijednosti Udruženja.

Odbor za pravna pitanja MAV-a (CLM) priredio je za širu publiku zakonodavna načela za arhivsko i aktivno gradivo. Fokus je na arhivskim zakonima na najvišoj razini uprave. Tamo gdje su načela primijenjena, neophodno je da arhivski zakon jasno odražava konstitucionalnu strukturu države. Zakonsko reguliranje arhivskog i srodnog gradiva olakšava djelatnost uprave, daje temelje osnovnih prava građana države i određuje koliko će arhivskog naslijeđa biti predano idućim generacijama. Različiti povijesni razvoj svake zemlje uvjetovao je različitu zakonsku regulativu, dok povećana razmjena informacija i razvoj tehnologije traže suradnju i standardizaciju. Zakoni o arhivskoj baštini usko su vezani s uredskim poslovanjem i odlukama o dostupnosti. Zakon treba sadržavati najosnovnija načela i definirati raspodjelu odgovornosti te ovlasti. Definicija gradiva mora vrijediti za svako gradivo, bez obzira na oblik ili medij, te odrediti što je državno gradivo. U zakonu mora biti jasno određeno na koja se državna tijela zakon odnosi. Državno gradivo je javno vlasništvo, stoga kontrola nad gradivom mora biti određena zakonom. Kod privatiziranih javnih ureda, dokumenti stvoreni prije privatizacije zadržavaju javni karakter, osim ako zakonom nije drugačije određeno. Nacionalni arhivi trebaju biti u mogućnosti preuzimati i nedržavno gradivo. Arhivski zakon mora sadržavati zadaću i glavne djelatnosti nacionalnog arhiva, te regulirati nacionalni arhivski sustav. Budući su moderni nacionalni arhivi odgovorni za novo državno gradivo, arhivi moraju biti smješteni unutar administrativne strukture države. Arhivskim ustanovama treba dati mogućnost osnivanja savjetodavnih tijela. Nacionalni arhiv treba biti zakonski ovlašten da određuje norme i odredbe za upravljanje aktivnim državnim i javnim gradivom. Zakonom treba biti utvrđena uloga nacionalnog arhiva i različitih vladinih odjela u vrednovanju i izlučivanju gradiva, te rokovi kada gradivo treba preuzeti u arhiv. Nacionalni arhiv treba imati vodeću ulogu u stvaranju i razvoju normi sređivanja i opisivanja gradiva. Zakonska regulativa treba uzeti u obzir postojeće zakone o zaštiti privatnosti podataka i o autorskim pravima. Zakon treba sadržavati kaznene mjere.

Hans-Peter Jost, arhitekt iz Švicarske, bavi se odnosom između arhivista i arhitekata u pogledu planiranja i konstrukcije arhivskih spremišta. Naglašava neophodnost dijaloga za čije olakšanje daje popis točaka koje treba razmotriti prilikom planiranja i potom ih uključiti u formalne specifikacije.

Uredništvo želi razviti konstruktivnu polemiku te poziva čitatelje da komentiraju objavljene članke.

Živana Hedbeli